

SISÄISET KAHLEET

Pekka Ervastin esitelmä Jyväskylässä 10.8.1932

Inhimillinen vapaus ja sen ohella vapaudettomuus ei ole ainoastaan ulkonaista, vaan myöskin sisäistä laatua. Olemme parina iltana puhuneet ihmisen ulkonaisesta vapaudettomuudesta ja vapauspyrkimyksestä, ja nyt olisi luotava silmäys hänen sisäiseen vapauteensa ja vapaudettomuuteensa.

Jos ihminen esimerkiksi on sairas, silloin se tavallaan on ulkonainen este hänen vapaudelleen. Mutta sairaushan asuu kuitenkin ihmisessä itsessään, hänen ruumiissaan, ja sentähden este, vapauden, liikunnan ja toiminnan este on sisäistä laatua. Ja joskaan se ei estä ihmistä hänen sisäisessä sieluelämässään ajattelemasta ja tuntemasta, niin sairaus kuitenkin voi vaikuttaa sisäisestikin kahlehtivasti, että ihminen ei osaa ajatella ja tuntea samalla tavalla kuin terveenä ollessaan. Hänen tunteensa ja ajatuksensa voivat tylsistyä ja ajatuksen terävyys häviää. Sentähden ihminen voi silloin sairaana ollen tuntea sisäistäkin vapaudettomuutta, vapauden puutetta.

Ja jos me nyt siinä sairaustapauksessa useimmiten voimme myöntää, että itse vapaudettomuus sentään on siveellistä laatua, niin tiedämme, että vapaudettomuus ihmisessä sen varsinaisessa merkityksessä ja kun puhutaan hänen sisäisestä epävapaudestaan, on siveellistä laatua. Sanomme nimenomaan, että ihminen ei ole vapaa silloin, kun hän ei ole siveellisesti vapaa. Jos hän esimerkiksi on jonkin intohimon vallassa, jos hän – vaikka ulkonaisestakin syystä – kovasti suuttuu, vihastuu, kadottaa tasapainonsa, silloin sanomme, että hän semmoisena hetkenä ei ole siveellisesti täysin vapaa, hän ei ole omien ajatustensa ja tekojensa herra, vaan tuo suuri suuttumus – joka

on aiheutunut tosin ulkonaisesta syystä – saa hänet tasapaino-
taan. Hän on joutunut intohimon valtaan. Hän ei ole inhimilli-
sesti vapaa olento, ei sama siveellinen olento kuin hän muuten
ehkä ihmisenä on. Hän on silloin tilapäisesti kadottanut
vapautensa sisäisesti ja sisäisen esteen nojalla, ja se este voi
muodostua pitkäaikaiseksi sielulliseksi sairaudeksi, niin että
ihmisessä muodostuu jokin pysyvä himo ja hän on tuon himon
orja, vaikka ei alussa tietäisi sitä.

Tämä osoittaa, että täydellä syyllä voimme puhua sisäisestä-
kin vapaudettomuudesta, ja silloin meidän ihanteemme on
sisäinen siveellinen vapaus. Me ymmärrämme ilman muuta,
että jos ihminen olisi täydellinen – niinkuin sanomme –, olisi
täysin synnitön ja täysin vanhurskas, jommoiseen täydellisyys-
teen kaikki maailman uskonnot kyllä ovat aina ihmisiä
kehottaneet, niin hän olisi silloin täysin vapaa. Hänessä
itsessään ei olisi esteitä. Hän ei tuntisi syntiä, ei pahaa, hän
olisi täydellinen olento ja siveellisesti vapaa.

Uskonnot ovat aina puhuneet tästä siveellisestä vapaudesta.
Muistamme, kuinka Jeesus Natsarealainen sanoi: „Totuus tekee
teidät vapaiksi. Kun pääsette selville elämän totuudesta,
tiedätte mikä se on, silloin se totuuden tieto vapauttaa teidät,
tekee teidät siveellisesti vapaiksi, niin että teillä ei ole pahaa,
joka kahlehtisi teitä.“ Ja tietysti ihanteellinen ihminen olisi
meidän silmissämme semmoinen ihminen, joka olisi täysin
vapaa, valiten kaikissa tilanteissa sen, mikä on hyvää, mikä on
ehdottomasti totta, oikeata ja hyvää. Nyt ihminen, semmoisena
kuin hän on, ei ole täysin vapaa siveellisesti, ei ole hänellä aina
valinnanvapautta.

Muutammat filosofit voivat kyllä uskoa, että ihmisellä on
vapaa tahto, vapaa siis aina valinnassaan, mutta kokemus sanoo
meille, että nämä filosofit erehtyvät. Sillä toiset filosofit ovat
meidän kokemuksiemme nojalla pikemminkin oikeassa. He

sanovat, että ihminen ei ole vapaa siveellisessä valinnassaan, vaan hänet on ennakolta määrätty valitsemaan sitä, mikä vetää häntä sisäisesti.

Kun ihminen joutuu kahden asian, hyvän ja pahan eteen, niin hän ei osaa aina valita hyvää, vaan valitsee pahan, ja sentähden juuri, että hän on epävapaa – että hänen sisässään on jotain, joka vetää vaistomaisesti pahan puoleen ja käskee noudattamaan sitä halua sisässään, joka silloin herää. Ja sillä tavalla ihmisessä on ikäänkuin tuon pahan juuri.

Kiusauksia kyllä tulee maailmassa. Me puhumme kiusauksista. Me sanomme, että maailma on täynnä kiusauksia, mutta myönnämme, että ihminen useimmiten lankeaa niihin. Tietysti ihminen myöskin voi voittaa kiusaukset, mutta mikä se on, joka tekee, että hän ei kuitenkaan aina sitä tee? Ja vaikkei hän lankeaisi teoissaan, niin hän lankeaa ajatuksissaan.

Kun nainen esimerkiksi kulkee muotiliikkeen ohi, näkee uusia kauniita hattuja ja kappoja, hän tuntee sisässään suurta halua hankkia itselleen jonkun hatun, uuden hameen tai kaban. Ja joskin hän sillä kertaa voittaa tuon kiusauksen – joka tapahtuu järkevistä syistä, esimerkiksi että hänellä ei ole rahaa hankkia niitä –, niin tuo hänen ajatuksensa, sisäinen halunsa saada noita tavaroita osoittaa, että hänellä on heikkous, joka vetää häntä noiden kauniiden vaatekappaleiden puoleen. Tietysti on lieventäviä asianhaaroja ja voimme kysyä: Onko väärin hankkia uusi hattu, uusi hame tai uusi kappi? Ja voimme löytää paljon syitä, minkätähden se ei ole väärin. – Mutta toisessa tapauksessa myönnämme, että kiusaus on sitä laatua, että se vetää pahaan.

Mies kulkee katua pitkin kapakan ohi, jossa tarjotaan väkeviä juomia, ja hän näkee ikkunasta toveriansa istuvan pöydän ääressä. Silloin hän tuntee kiusauksen. Ääni hänen sisässään sanoo: Mene tuonne ystäväsi pöytään. Ja jos hän

voittaa kiusauksen, on hänellä jokin semmoinen painava syy. Hän voi sanoa, että tili on saatu – mutta vaimo ja lapset tarvitsevat rahat. Hän on voittanut kiusauksen, ja me kunnioitamme häntä. Mutta jos hän ei jaksakaan keksiä järkevää syytä voittaakseen, vaan jos himo on niin voimakas, että hän lankeaa, niin kaikki myönnämme, että hän lankesi pahaan. Hän meni sisälle ja tuhlassi rahansa aivan turhanpäiväiseen myrkkyyneen, joka tuottaa sairautta ja harmia. Me sanomme, että hän lankesi pahaan.

Me löydämme tällaisia esimerkkejä kuinka paljon tahansa elämässä. On ihminen, joka voi sanoa tovereilleen ja ystävilleen ja kaikille ihmisille: Minulle ei saa olla ilkeä. Minkätähden hän sanoo niin? Hän tietää kokemuksesta, että hän itse suuttuu. Emme voi käsittää useissa tapauksissa häntä. Tuo ihminen suuttuu joskus jostakin eleestä tai katseesta. Me näemme, että hän loukkaantuu ja vihastuu ja rupeaa kertomaan suuttumuksestaan ja antamaan sille valtaa sanoissaan. Emme häntä ymmärrä, mutta kokemuksesta hän itse tiesi, että niin käy. Ja me saatamme silloin päätellä, että hänessä on jotain luontaista häijyyttä. Hänellä on taipumus siihen, ja hän heti epäilee toisia samasta asiasta. Hän raivostuu ja vihastuu. Tämä on tavallista nykyään elämässä. Sanotaan, että ihminen on hermostunut ja toisten pitää varoa häntä. Mutta ennen maailmassa sanottiin suoraan, että hän on häijy ihminen ja hän sietäisi vähän piiskaa.

Semmoisissakin tapauksissa meidän täytyy tunnustaa, että eihän ulkonainen maailma aina voi mukautua yksilön mukaan, ei ainakaan aina, vaan pikemminkin yksilön täytyy mukautua ulkonaisen maailman mukaan niin, että hän ei olisi häijy, suuttuisi jne. Pikemmin voimme vaatia ja odottaa yksilöltä sitä. Ja jos ei yksilö saata säilyttää mielenmalttiansa keskellä elämän myrskyjä, emme voi olla ajattelematta, että hänessä

itsessään on pahan syy – hänen luonteessaan on vikaa. Senhän myönnämme itsestämme, jos alamme tutkia itseämme. Silloin ihminen kyllä huomaa, että hänessä itsessään on melkein aina pahan alku.

Ja sentähden, kun asiat ovat nyt sillä kannalla, että ihminen rehellisesti itseään tutkiessaan huomaa, että hänessä itsessään on pahan siemen, niin monet filosofit ja ajattelijat kysyvät: „Onko koko pahan probleemi ratkaistu sillä tavalla, että sanotaan pahan juuren olevan ihmisessä itsessään? Ei ole pahaa muuten olemassa kuin se, mikä on ihmisessä. Ihminen on itse paha. Hänessä on pahan mahdollisuus. Ihmisessä piilee mahdollisuus kaikkeen pahaan seuraavaan vapaudettomuuteen.“ Sillä tavalla ajattelevat monet ihmiset ja etenkin sellaiset, jotka mielellään näkevät, kuinka maailma ja olemassaolo sentään olisi kaunis ja kuinka paljon on harmoniaa – ja kuinka ihminen itseasiassa pilaa luonnon kauneuden ja sopusoinnun – ihminen omalla häijyydellään! Ihminen on langennut syntiin. Hän on pahan orja. Ja sentähden monet ihmiset, uskovaiset ja uskonnolliset ihmiset ajattelevat niin, että ihminen on läpeensä ja auttamattomasti paha olento, ja koko tämä maailma on ihmisen syntiinlankeemuksen kautta myöskin langennut kärsimykseen ja pahaan. Koko luonto kärsii. Se on myöskin monessa kohdin epäsopuisassa tilassa. Ja tämä kaikki johtuu ihmisen pahuudesta, siitä että ihminen on langennut syntiin.

Tiedämme, että tällainen katsantokanta on saanut aikaan paljon kärsimystä, paljon pahaa. Tässä meidän kristikunnassamme on tätä näkökantaa teroitettu pitkin vuosisatoja sekä katolisessa että protestanttisessa kirkossa. Monessa suhteessa ehkä protestanttinen kirkko sitkeämmin kuin katolinen kirkko on teroittanut juuri tätä näkökantaa, että ihmisen lankeemus toi pahan maailmaan. Ihminen ei voi pelastua siitä pahasta muuten kuin Jumalan armon kautta. Ja jos Jumala armahtaa ja

pelastaa ihmisen – niinkuin myöskin kristikunnassa on uskottu aina mahdolliseksi – niin tämä pelastus seuraa vasta ihmisen kuoleman jälkeen. Ihminen ei tässä maallisessa elämässään millään tavalla vapaudu pahasta ja kärsimyksestä. Hän tulee kyllä pelastetuksi hengessään, mutta yhä on altis kaikelle sairaudelle, kärsimykselle, pahalle. Voi olla hänessä vanha luonto, hän koettaa hillitä sitä, mutta hän myöntää, että ihmisenä hän ei voi kehittyä täydelliseksi, niinkuin ehkä pitäisi. Tietysti hän on puutteellinen, synnillinen, epätäydellinen, ja niin hän saa jäädä kuolemaansa saakka ja sitten Jumalan armosta pelastuu.

Tällä tavalla on ajateltu kristikunnassa ja ajatellaan vielä. Ja tiedämme, että se näkökanta on saanut sängen paljon tuskaa ja kärsimystä aikaan, sillä uskottiinhan muun muassa, että on olemassa ikuinen kadotus niille, jotka eivät ota vastaan Jumalan armoa. Kaikki tämä oli omiansa tekemään koko olemassaolon perin synkäksi ja toivottomaksi, kuin pahan ruumistumaksi. Koko olemassaolo on itseasiassa pahan personoima näkyvä maailma, ja ihminen tuntee itsensä hyljättyksi, toivottomaksi olennoiksi.

Mutta on unohdettu, että ihan tässä samassa maailmankatsomuksessa aina vedotaan vanhaan juutalaiseen taruun syntiinlankeemuksesta, ja on unohdettu, että siinä tarussa on nimenomaan painostettu, että „jos te ihmiset syötte hyvän ja pahan tiedon puusta, niin tulette niinkuin jumalat: teidän silmänne aukenevat ja vähitellen tulette viisaiksi kuin jumalat“. Sitä on nimenomaan sanottu tuossa pyhässä kirjassa ja siinä vanhassa legendassa, joka otetaan sanallisena totuutena ja on jätetty huomaamatta usein, että tämä sana tuossa pyhässä kirjassa sisältää itsessään jotain muuta. Ei se sisällä sitä, että paha olisi kirousta ja että ihmiskunta kirotaan sentähden, että se söi hyvän ja pahan tiedon puusta, vaan se sisältää samalla sen,

että se kirous oli vain seurausta siitä, että ihminen tahtoi syödä hyvän ja pahan tiedon puusta tullakseen viisaaksi. Ainakin – vaikkei ihminen olisi ymmärtänyt sitä – se paha enkeli, joka kiusasi ja sai ihmiset syömään, teroitti: „Te tulette viisaiksi kuin jumalat, jos syötte tästä hyvän ja pahan tiedon puusta.“ Ja jos tätä seikkaa oltaisi ajateltu tarkemmin, olisi huomattu epäilemättä, että sellainen tarkoitus kuin tuolla hyvän ja pahan tiedon puun hedelmän syömisellä siis oli – tulla näkeviksi ja viisaiksi kuin jumalat – ei ollut itsessään mikään paha tarkoitus; päinvastoin siinä oli jotakin hyvää. Sillä jos ihmiset olisivat eläneet tuossa paradiisissa ja aina pysyneet semmoisessa luonnollisessa tietämättömyyden ja pyhyiden tilassa, mitä he olisivat olleet oikeastaan? Olisivatko he olleet järkeviä, aloitekykyisiä, yrittelijäitä ihmisiä? Eivät. He eivät olisi saaneet mitään aikaan. He olisivat eläneet tietämättöminä luonnollisessa pyhydessään, mutta heidän elämisensä olisi kulunut ainoastaan olemisessa, eivätkä olisi aikaansaaneet mitään. Mutta saadakseen aikaan jotain, oli heille välttämätöntä kehittää arvostelukykyään. Ja saadakseen sitä oli epäilemättä heille välttämätöntä tutustua hyvään ja pahaan, voidakseen punnita asioita, voidakseen päästä totuuden tietoon.

Tämä sama vanha taru opettaa meille tämmöisen näkökannan. Se sanoo meille, että oli oikeastaan hyvä, että ihmiset lankesivat syntiin, sentähden, että muuten ihmiset eivät olisi nousseet mihinkään ajatteluun, tietoon, mihinkään uuteen saavutukseen. Jotta ihmiskunta kehittyisi ja ihminen kehittyisi olemuksensa, mahdollisuuksiensa puolesta, oli välttämätöntä hänen langeta pahaan siinä merkityksessä, että hän saattoi nähdä eron pahan ja hyvän välillä ja oppia tuntemaan hyvän. Jotta hän oppisi tuntemaan hyvän, oli välttämätöntä hänen tuntea paha. Sentähden syntiinlankeemus ei ollut oikeastaan toivoton hanke ihmiskunnalle, josta olisi seurannut ijankaikki-

nen kirous, vaan se oli välttämätön askel ihmiskunnan kehityksessä, joka teki sitten ihmiskunnalle järjen saavutuksen ja kaiken henkisen kehityksen mahdolliseksi. Sentähden oikeastaan punnitessamme tuota vanhaa paradiisitarua, meidän pitäisi olla kiitollisia, että siinä on niin selvästi esitetty pahan suuri merkitys. Ja sillä tavalla pääsemme siihen, että pahalla nähtävästi on joku tarkoitus, että pahalla on tarkoitus ihmiskunnan historiassa ja kehityksessä. Ja silloin myöskin voimme ymmärtää, että paha ei voi olla ehdoton. Ei voi olla muuta ehdotonta kuin yksi ainoa. Yksi ainoa olemassaolo on ehdoton ja yksi, ja siinä vallitsee täydellinen sopusointu, siinä on vain hyvää. Oleminen itsessään ei voi olla kuin hyvä.

Mikä sitten on paha? Se on ainoastaan keino, millä olemassa olevat olennot voivat oppia tuntemaan olemassaolon hyvyttä. Paha on siis vain ohimenevä ilmiö, vain etappi järkevien olentojen kehityksessä, mutta välttämätön.

Meidän ei ollenkaan tarvitse ajatella, että pahan probleemi siis kätkeytyy johonkin jesuiittamaisuuteen, sillä päinvastoin voimme ajatella, että siihen kätkeytyy hyvä tarkoitus. Jesuiittamaisuus on sitä, jolloin tarkoitus pyhittää keinot, ja se tarkoitus ei silloin ole edeltäkäs määrätty, että se on hyvä. Se voi olla paha inhimillinen tarkoitus. Jos esimerkiksi roomalais-katoliset jesuiitat tahtovat, että kirkon valta ja rikkaus nousisi oikein suureksi, että kirkolla olisi kaikkea valtaa yhä enemmän ja tahtovat rikkautta ja sen nojalla ovat valmiit tekemään mitä pahaa tahansa ja käyttämään mitä keinoja tahansa – niinkuin historiasta tiedämme – niin se on silloin todellista jesuiittamaisuutta. Siinä on paha tarkoitus, joka heidän mielestään on hyvä ja pyhittää kaikki keinot.

Kun ajattelemme suurta elämää, luontoa ja Jumalaa luonnossa, ei silloin ole kysymyksessä jesuiittamaisuus-käsite. Siinä on kysymyksessä todellisen hyvän saavuttaminen.

Todellinen hyvä on elävien olentojen onni, tieto, täydellisyys. Ja sitä varten on silloin paha keinona, mutta se on ainoa mahdollinen keino. Se ei ole Jumalan keksimä keino, vaan se on itse olemassaolossa. Kärsimys, erehdys, synty kasvattaa ja opettaa ihmistä, eikä se ole Jumalan tahdosta ja säädöksestä, vaan ymmärrämme, että se on itse olemassaolon sisäisestä laista johtuvaa. Elämä itse tahtoo kasvattaa kaikkia eläviä olentoja täydellisyyteen, hyvyteen, totuuteen, kauneuteen. Ja silloin on ainoana inhimillisenä keinona, yhtenä episodina niin sanottu paha. Sillä sen tulee avata elävien olentojen silmät näkemään eron pahan ja hyvän välillä, ja saattaa valitsemaan siveellisesti hyvän. Ei semmoinen olento merkitsisi mitään, joka ei vapaaehtoisesti rakastaisi kaikkea hyvää maailmassa. Semmoinen olento, joka ei pääse siihen, ei ole kyllin kasvanut vielä. Hän käy vielä koulua semmoisilla luokilla, että hänen täytyy oppia pahakin tuntemaan, ja oppia, kuinka se paha on tyydyttämätöntä. Se ei tyydytä ihmistä kuin hetkeksi. Sentähden ihminen luopuu pahasta ja valitsee vapaaehtoisesti hyvän. Paha on kyllä keino elämän koulussa, mutta välttämätön ja mahdollinen seikka yhdessä etapissa.

Näin ollen kysymme: Millä tavalla tuo paha sitten on olemassa? Onko sen juuri vain ihmisessä? Onko se paha niin voimakkaana ihmisessä, että jos ulkonaisesti on jokin kiusaus, hän lankeaa? Mutta mistä sitten johtuu, että ihminen voi tuntea kiusauksia niin voimakkaasti, että niitä kun tulee ulkoapäin, että esimerkiksi tämä kiusaus ei ole hänelle ominainen ja taas tuo teko, ajatus, mihin kiusaus houkuttelee, on hänelle mieluisen? Mikä se häntä kiusaa, mistä tulee se pahan ääni? Monet ihmiset tekevät tällöisiä kokemuksia ja ihmettelevät, mistä tuo kiusaus tulee.

Ja silloin me saamme vastauksen tähän kysymykseen ainoastaan, jos tutkimme ihmistä ja maailmaa. Ihmisenhän

luotiin Jumalan kuvaksi – uskonnollisesti sanoen. Siis hänessä pitää kaiken olla puhdasta, jumalallista, kaunista – niinkuin se epäilemättä onkin. Jos tutkimme ihmistä, huomaamme ensiksikin, että hänellä on tällainen fyysinen ruumis. Ja mitä osaamme siitä muuta sanoa kuin että kaikki on ihmeellisen viisaasti ja hyvin rakennettu. Ja sitten ihmisellä on semmoinen voimaruumis tässä näkyvässä ruumiissa. Hänessä liikkuu semmoisia voimia, jotka pakottavat hänet ylläpitämään ruumistaan. Hän nauttii ravintoa, että se voisi toimia. Ja sitten vielä, kun on niin, että tämä ruumis ei kestä ijankaikkisesti, niin on hänessä olemassa semmoisia voimia, jotka melkein pakottavat jatkamaan sukua. Nämä kaksi voimaa ovat kaikkein silmiinpistävimmit ihmisen ruumiissa. Ne muodostavat kuin voimaruumiin hänessä ja juuri se tekee tämän näkyvän ruumiin eläväksi.

Mutta siten ihmisen olemus ei ole vielä tyhjentynyt. Ihminen on sitäpaitsi tunteva, tahtova ja ajatteleva olento. Jos hänen vain pitäisi syödä, juoda ja maata – eikä tuntea – ei hän olisi ihminen. Hän on ihminen, kun hän osaa tuntea, ajatella ja tahtoa. Ja sitten vielä ihminen tutkiessaan itseään huomaa, että hänessä on keskeinen minätajunta, joka tekee kaikista eri mahdollisuuksista ja kyvyistä kokonaisuuden. Tämän näkyväisen ruumiin avulla hän tekee työtä, liikkuu. Sitten hän sisäisen voimapatterin pakotuksesta syö, juo, jatkaa sukua. Sitten hän vielä tuntee, ajattelee ja tahtoo. Hänessä on minuus, joka tuntee nämä ajatuksen, tahdon ja tunteen ilmaukset omaksi itsekseen. Hän on siis salaperäinen ja monimutkainen olento.

Mutta koko tuo minuus voisi ajatella, tahtoa ainoastaan kaunista ja hyvää; menetellä kaikissa teoissaan luonnollisella ja hyvällä tavalla. Ei tarvitsisi syödä eikä juoda liikaa pysyäkseen hengissä ja pystyssä. Ei jatkaessaan sukua tarvitsisi langeta irstaaseen elämään, jos hän voisi olla luonnollinen ihminen. Ja

ihminen ihmettelee, mistä tulevat kaikki kiusaukset, että esimerkiksi välttämättä täytyy syödä ja juoda paljon enemmän kuin mitä hän tarvitsee ruumiinsa ylläpitämiseksi. Ja mistä tulee, että hänen pitää ei ainoastaan jatkaa sukua, vaan elää kuin sukupuolisessa nautinnossa? Mistä johtuu, että hän ei ajattele ja tunne ainoastaan kauniita ajatuksia ja tunteita, vaan vihastuu, suuttuu ja ajattelee pahaa? Ja mistä johtuu, että hän voi tahtoa pahaa? Onko se saanut alkunsa hänestä itsestään, vaikka hän on meidän mielestämme niin mallikelpoinen olento? Mistä se on tullut sitten tuo paha, joka asuu hänessä – niinkuin Paavali sanoo, että hengessäni tahdon hyvää, mutta lihani tahtoo päinvastaista? Mistä tulee tämä kaikki?

Silloin meidän täytyy tutkia juuri itse elämän, maailman kokoonpanoa, ja syventyä ei ainoastaan näkyväisen vaan näkymättömän maailman asioihin. Ja me huomaamme, kun syvennymme niihin, että kaikissa uskonnoissa on ollut perää ja niissä on aina puhuttu pahasta – joka on puhuttu ihmiseen ulkopuolella. On puhuttu pahasta päähengestä, perkeleestä. Ja nyt koko asia tuntui meistä, kun tähtäsimme katseemme ainoastaan näkyväiseen maailmaan, käsittämättömältä ja luonnottomalta. Mutta kun syvennymme myöskin näkymätöntä elämää tutkimaan, huomaamme, että elämässä on ihmeellinen salaisuus. Huomaamme, että elämäkoulu on todella järjestetty sillä tavalla, että ihmiset on heitetty tänne aivankuin kiusausten laaksoon, murheiden ja surun laaksoon, mutta samalla kiusausten laaksoon. Näemme, että elämä on niin järjestetty, että tällä kiertotähdellä ihmisiä kiusataan, koetellaan, opetetaan pahaa näkemään, että he niin nopeasti kuin mahdollista kehittyisivät hyvään. Sillä me huomaamme, että on oikein, kun Vanhassa testamentissa puhutaan siitä, että Jumala neuvotteli korkeiden enkelien kanssa, ja yksi niistä enkeleistä – nähtävästi se, joka oli tämän maapallon herra –

pyysi Jumalalta, että hän saisi kiusata ihmisiä. Ja hän sai luvan.

Me huomaamme, kun syvennymme elämän mysteerioihin, että tämä meidän maapallomme on sangen eriskummaisesti rakennettu. Kaikkia kiertotähtiä aurinkokunnassamme johtavat erikoiset korkeat, ihanat enkelit. Niin on maapallollammekin alusta lähtien ollut korkea, ihmeellinen enkeli, merkillinen jumalallinen enkeliolento. Semmoinen jumalallinen olento, joka on oppinut rakkauden niin voimakkaasti ja viisaasti, että hän jo voi pitää koulua eläville olennoille. Hän voi pitää heitä koulussa, kasvattaa ja viedä heitä pahan tielle. Hän on siis kuin kiusaaja. Hän tekee sen kaiken rakkaudesta, sillä se on keino johdattaa ihmisten kehitystä. Se on ainoa mahdollinen keino yhteen aikaan ihmisen kehityksessä, juuri pahan välityksellä, kiusausten avulla kärsimysten kautta kasvattaa. Ja se semmoinen korkea ja ihmeellinen enkeliolento otti johtaakseen maapallon elämää ja ihmiskunnan kasvatusta ja kehitystä. Ja hän sai käyttäökseen juuri sitä keino, jota nimitämme pahaksi.

Hänellä on monenlaisia palvelijoita, jotka voimme jakaa kolmeen luokkaan. Ne tottelevat hänen käskyjään ja kulkevat ympäri kiusaamassa ihmisiä. Ja mitä ne ovat, ne palvelijat? Ovatko ne yhtä hyviä kuin hän itse? – Eivät, ne ovat semmoisia olentoja, jotka ovat vielä kehittymässä. Ne ovat vertauskuvallisesti laiskoja ihmisiä edellisistä maailmoista, jotka laiskoina eivät kehittyneet siihen loppupäähän, joka oli tarjolla, ja nämä laiskat ihmiset saivat sitten tehtäväkseen palvella tuota suurta maapallon suurta johtajaenkeliä – palvella häntä pahan käyttämisessä. Se on ainoa keino herättämään heidät laiskuudesta ja saada heidät menemään eteenpäin kehityksessään. He eivät siis ole pahoja, vaan järkeviä olentoja, jotka ovat takapajulla kehityksessään ja saavat nyt ottaa nopeita askeleita eteenpäin tiellä sillä tavalla, että he ovat ihmisten kiusaajina

täällä maan päällä. Niitä on kolmea lajia, näitä palvelijoita, ja me huomaamme myöskin, kun katselemme ihmiselämää ja tutkimme itseämme, että kiusaukset voivat itse asiassa olla kolmea laatua ja kolmenlaatuiset kiusauset ovat jossain suhteessa juuri meidän omiin olemuspuoliimme.

Niinpä esimerkiksi on nähtävästi kiusaajia, jotka ikäänkuin menevät niihin meidän voimiimme, jotka elähdyttävät tätä fyysistä ruumista, jotka menevät siihen ja tekevät esimerkiksi meidän syömisemme niin suureksi nautinnoksi, että yllyttävät syömään liikaa; jotka tekevät meidän juomisemme niin suureksi nautinnoksi, että yllyttävät juomaan liikaa; jotka tekevät meidän suvunjatkamiselämämme niin suureksi nautinnoksi, että yllyttävät siinä meitä lankeamaan suorastaan syntiin. On siis ihmeellisiä kiusaajia, jotka ovat meihin imeytyneet ja sanovat: nauti, nauti, nauti! – ja sitten niinkuin vastapainoksi, kun olemme kyllästyneet nautintoihin, sanovat: tyhmeliini, tiedä, että ei mitään elämää ole, ellei ihmisestä tule kaiken kieltäjä ja ellei hän kiduta itseään.

Tiedämme, että on joitakin ihmeellisiä kiusaajia meidän tunne- ja ajatusolemuksessamme ja ne sanovat meille: Mutta sinä, juuri sinähän olet ihminen ja järkevä olento, lahjakas ja suuri saavutuksissasi. Katso ympärillesi, kuinka elämä on takapajulla ja kuinka muutamat ihmiset ovat tyhmiä. Sinun pitää nousta temppelein harjalle ja tulla kaikkien kunnioittamaksi ja rakastamaksi. – Kunnianhimo herää ihmisessä, ja se on mieluinen himo, joka saattaa ihmisen kieltämään paljon itseään ruumiillisesti. Hän kieltää itseään siksi, että hänellä on korkeampi tarkoitus, se että hänestä tulee loistava, ihmeellinen olento, jota kaikki kunnioittavat, rakastavat, ihmettelevät j.n.e.

Ja sitten huomaamme, että on kolmatta laatua kiusaajia, jotka sanovat: Etkö huomaa, kuinka huonosti kaikki on luotu ja kuinka olemassaolo on mitätön. Etkö sinä olisi voinut luoda

maailman paljon paremmaksi ja taideteokseksi? Sinun tehtäväsi on nousta tällaista huonoa Luoja vastaan, näyttää pitkää nenää sille Jumalalle ja sanoa, että hän on suuri tomppeli. Nouse koko maailmaa vastaan.

Ja silloin se menee aina siihen, että ihminen huomaa: tuo Jumala ja Luoja, joka on kaiken aikaansaanut, hän pitää hyvää jonkinlaisena ihanteenaan, ja meidän mielestämme hyvä on silloin jotain tarpeetonta, typerää ja mitätöntä. Pitää olla vain voimaa hävittämään kaikkea. Siinä on valtaa, että voimme hävittää vaikka kokonaisen tähden olemattomiin. – Tämmöiset kiusaukset eivät tule kuitenkaan ensimmäisinä meidän eteemme, mutta ne ovat mahdollisia.

Kun siis ajattelemme, että ihminen täällä maan päällä voi joutua kaikenlaisten tämmöisten kiusausten alaiseksi, niin ymmärrämme, että täytyyhän siinä olla jotain takana ja ulkopuolellakin. Ja jos emme ole kokeneet sitä, niin voimme järjessämme hyväksyä, että täytyy olla semmoisia olentoja, jotka kiusaavat meitä ja leikittelevät meidän kanssamme, kun emme parempaa tiedä. Ja silloin kysymme: Miten voimme näistä kiusaajista päästä ja olla voittajia? Täytyykö sortua, vai voimmeko voittaa? – Onhan Jeesus Kristuskin opettanut meitä tuossa rukouksessa sanomaan: „Älä johdata meitä kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta.“ Tosin se muoto voi olla erehdyttävä. Eräs ranskalainen evankeliumi on kääntänyt toisella tavalla: „Älä anna meidän sortua kiusauksiin.“ Ja silloinhan tuo sisältö on kauniimpi meidän mielestämme. Ikäänkuin rukouksemme Jumalalta: Älä anna meidän sortua kiusauksiin.

Kummoinen on nyt sitten se tie, mitä pitkin meidän täytyy kulkea? Sillä jos luovumme tuosta käsityksestä, mistä nyt alkavat kristilliset kirkot luopua – josta ainakin Ruotsissa on luovuttu – että ihmistä odottaa ikuinen kadotus, ei ole edessä kuin se, että Jumala ei suinkaan tahdo, että menisimme

kadotukseen, vaan että pelastuisimme ja tulisimme täydellisiksi. Ja silloin tulee tärkeä kysymys: Miten voimme kulkea sitä tietä, joka on vievä meidät Jumalan valtakuntaan – täydellisyyteen, niinkuin Jeesus aivan selvästi sanoi evankeliumissa: ”Tulkaa siis te täydellisiksi, niinkuin teidän taivaallinen Isänne on täydellinen.“

Kolmas esitelmä sarjasta *Inhimillinen vapaus*, minkä Pekka Ervast piti Jyväskylän kesäkursseilla 1932.

Esitelmä on julkaistu kirjassa *Mitä on vapaus*, 1998.